

flexa que l'apreciació dels altres ens crea; la nostra política econòmica ens obliga a cercar aliats a fora de Catalunya» (article a «La Rambla», 30-v-32, guió de la gran conferència política que Coromines donà al Teatre de Novetats el 6-III-1910, p. 4); altres exs. del mateix autor en *La Vida Austera*, 3.ª ed., p. 303.7, i en *Llàgrimes* I, II, III, p. 49]; es tracta d'una excel·lent adaptació de l'expressió internacional moderna, angl. *react* [1648], fr. *réagir* [S. XVIII], it. *reagire*, port. *reagir* etc., usat també en castellà,⁷ encara que no va tenir fortuna entre els lexicògrafs ni castellans ni catalans (manca en *DFA*).⁸

Obra, del llatí *ŌPĒRA* 'treball, feina'; mot molt emprat en el llenguatge antic i encara ben usual en certes accepcions: 'feina, treball', ant. [*Hom. d'Org.* «dix Sent Paul --- que nulla *obra* non és bona ni perfecta senes caritat» (2r14); Muntaner: «Quinze dies tot entegres durà la festa en València, que anc ministrat (=menestral) ne altre no hi féu *obra* ---» (*Cròn.*, cap. 23, Col. Pop. Barc. I, 57.30)]; en sentit espiritual *les bones obres*, ja en Llull; *obra* en l'ac. de 'vaixella' en aquest passatge de la *Tarifa dels Corredors de Barc.*, 1271: «It. taçes d'argent, escudelles, talladors e tota altra *obra* d'argent --- no do pena» (*EntreDL* I, 159); *obra de terra* 'obra de terrisseria' com en el doc. del S. XIV: «tres scudelles de *obra de terra* de Mallorca» (*DAG.*), dit també *d'obra* en la mateixa accció com en el doc. de 1430, «un cossi de *obra* de València» (*DAG.*). Avui *obra* significa 'rajols, maons' en sentit col·lectiu en moltes parts: JCoromines va registrar aquesta ac. a Pals (B. Emp.), 1958, i la trobem en l'*obra* de Coromines (*Presons*, p. 165); *DFA* dona *paret d'obra* 'paret de pedra i argamassa'; en algunes parts *obra* significa simplement 'la vaixella'.⁹ Antigament, *obra* va emprar-se també en el sentit de 'material (de tela)': «Vànova de *obra* ondada --- Lançols obrats de *obra* morisca --- Camisa de *obra* de laç ab randa ---» (1348, *DAG.*). Com a 'cosa en procés de construcció' apareix en Muntaner, que referint-se un cop a les naus que feia construir el rei d'Aragó abans de l'expedició de Sicília diu: «A Barcelona no us en cal parlar que infinitat s'era la *obra* que s'hi feia --- Lo dit senyor no cessava d'anar e de visitar totes les *obres* --- E con ell veé que les *obres* eren quaix acabades, ell féu corts a Barcelona» (caps. 44 i 48, Col. Pop. Barc. I, 98, 102; notem que l'ed. de Bofarull duu «qu-enfanitat era la *obra*», p. 86a); *obra del Mur* 'treballs de construcció i conservació dels murs d'una ciutat' (doc. de 1418); *fer obres* 'fer reparacions o addicions a una casa o edifici' en doc. de 1485: «No curen gens de adobar la dita casa ne *fer*-hi algunas *obras*; l'*obra* d'una parròquia 'fons destinat a la seva conservació' (Lab. 1839). Com a 'el treball escrit (d'algun autor)' *obra* ja apareix c. 1390, Lluís d'Aversó: «Jo no-m servesch en la present *obra*, per duas raons, dels llenguatges que los trobadors en lurs *obras* se serveixen» (*Torc.* I, 17). *Obra morta* 'la part del vaixell que va fora de l'aigua', *obra viva* 'la part del vaixell que va dins l'aigua' (*DAG.*), i notem a més, *obra flaca* 'obra espiritual en poc': «Mor el Rei mor el Papa, / i així

'ns hem de morir tots; / ja sabs quand seran es bots, / pels qui haurem fet *obra flaca*' (Camps Mercadal, *Folkl. Men.* I, 90). Notem també la documentació d'algunes expressions amb *obra*: *posar en obra* (Lacav. 1696), més antigament es deia *metre en obra* (ja en *Hom. d'Org.*, 4v21); *donar obra* (ant.) 'dedicar-se a una cosa' [1479; 1472, JEsteve], *per obra* de 'mitjançant' [Muntaner, *Cròn.*, cap. 32], *donar exemple en obra* 'donar-lo en fets, en realitat' [Eiximenis], *ser obra* de 'ser poc més o menys': «e podien ésser aquells *obra* de quaranta milia rocins ---» (*Tirant, DAG.*); per a més dades i altres expressions i fraseologia, vegeu *AlcM, DAG.*

Obrelleta 'obra petita': «he feta aquesta *obrelleta* de les gestes» (citad per *DAG.* d'un ms. del S. XIV o XV). *Obreta*, dimin. d'*obra*, i 'freta, conjunt d'atuells de cuina, de terrissa, per a jugar les nenes' (usual a Gandesa, Tort., *AlcM*). *Conobra*, ant.: mot que apareix diverses vegades en el *Capbreu* de St. Joan de les Abadesses (1.er terç S. XIV), en què s'imposa la paga de dues meales a diversos masos: «Mas Reg de Planeses fa II. solidos per [a]questa. Item 1.^a perna. Item II. gallines optimas --- Item VI ous, I. formatge, II. males per *conobres*» (*BABL* VII, 380; més exemples p. 381); potser significui 'obres de comunitat' o 'manobra'.

Obrer, del ll. *OPERARIUS* id.: 'el que fa una obra', ant. [Llull: «car tot *obrer* que bé comença, bé acaba les sues obres» (text de 1494, *DAG.*)], 'el que treballa en un ofici manual' [1285 (RLR IV, 362); 1417; c. 1460, *Spill*: «--- si uolràs / ésser *obrer* / de tintorer, / dos sous e nou / auràs per sou» (v. 893)]; *obrer de vila* o *de cases* 'mestre de cases' [StVicentF: «axí com quant hun bon *obrer de cases* qui és molt subtil, ell fa primerament lo fonament» (*Sermons* I, 128.22), «dintre aquella clausura estaven los llauradors, artistes e *obrers de vila*, sartres, cabaters e tots aquells qui treballaven» (II, 150.2); 1472, JEsteve: «*Obrer de vila*: Arquitector» (*DAG.*); OPou, *ThPu.* (1575) «*obrer de vila* o *mestre de cases*: Edificator» (p. 164)]; avui *obrer* és usual en el sentit de 'treballador especialitzat en la construcció' en el País Valencià (*AlcM*; Valor-Giner); *BDLC* XII, 301, 313, localitza aquest sentit a Alcoi i Sueca, i *AlcM* a Tort., Gandesa i Ulldemolins (Prior.). Notem a més «*obrer de terra*: *figulus*» (*ThPu.*, 1575, 164). Com a 'funcionari municipal encarregat de les obres públiques, dels murs de la ciutat' en doc. de 1470 de la Seu d'Urgell: «que cascun any los còsols e conseylers elegesquen un *obrer* lech, per regir e ésser *obrer* de la obra dels murs e uayls de la ciutat» (*BABL* XI, 282); OPou, *ThPu.*: «Los *obrers* de la ciutat: *Aedilis*»; com a 'persona encarregada de l'obra d'una església' en doc. de 1387, de 1417; *DAG.* dona exs. de 1483 i 1580; Lacav. 1696; accció que fou sentida per JCoromines a Eivissa (1963).¹⁰ Com a adj.: *dia obrer* 'dia de treball', ja en *CostTort.*: «En la muntanya seruexen los seruents als muntaners XX et IV dies *obrers* per un mes» (ed. Oliver, p. 71). *Obreria* 'càrrec d'obrer municipal', en doc. de Barcelona de 1357: «En l'any pre-